

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
ELWACJI I COKOŁU KOŚCIOŁA PW. ŚW. SZCZEPANA W
RÓŻYŃSKU WIELKIM (GM. PROSTKI)**

Adres: kościół parafialny pw. św. Szczepana w Różyńsku Wielkim, gmina Prostki, powiat
ełcki, woj. warmińsko - mazurskie

Zakres opracowania: opis zabytku, stan zachowania, program prac konserwatorskich,
dokumentacja fotograficzna

Nr rej: A-3034, z dn. 27.03.1990 r.

Autor: mgr Klaudia Czajewska

OPRACOWANIE NA PRAWACH AUTORSKICH

Augustów, 2024 r.

I. OPIS OBIEKTU

Kościół pw. św. Szczepana w Różyńsku Wielkim (gm. Prostki, pow. ełcki, woj. warmińsko - mazurskie) został zbudowany w XIX wieku. Wcześniej w danym miejscu stała drewniana świątynia poświęcona św. Erazmowi, która została rozebrana w 1984 r. z powodu złego stanu technicznego. Do 1945 r. obiekt należał do ewangelików. Obecnie jest to parafialny kościół rzymskokatolicki leżący w dekanacie Biała Piska diecezji ełckiej. Jest to kościół wzniesiony w stylu neogotyckim z czerwonej cegły na kamiennej (granitowej) podmurówce, orientowany, trójnawowy. W elewacji południowej i północnej (wzdłuż dłuższych boków) znajdują się dwa poziome okna: wyżej pojedyncze duże, a niżej małe parzyste. Całość zwieńczona jest gzymsem. W elewacji wschodniej znajdują się centralnie usytuowane pojedyncze okna. Analogicznie jest po stronie zachodniej z centralnie i skrajnie usytuowanymi wejściami, pomiędzy którymi umieszczono duże okna. Od zachodu do prostokątnego korpusu przylega dwukondygnacyjna, kwadratowa wieża. Wieżę nakrywa dach namiotowy z blachy miedzianej, korpus posiada dach siodłowy pokryty ceramiczną czerwoną dachówką, prezbiterium wraz z aneksami posiada dachy wielospadowe pokryte również czerwoną, ceramiczną dachówką.

We wnętrzu świątyni znajduje się zabytkowa empora i prospekt organowy datowane na XIX wiek. Do zabytkowego wyposażenia zalicza się także trzy witraże przedstawiające sceny Narodzenia Pańskiego, Śmierci na Krzyżu i Wniebowstąpienia, znajdujące się w ścianie głównej prezbiterium. Dodatkowo w skład wyposażenia kościoła wchodzi ołtarz główny z 1960 r. oraz neogotycka ambona. Wewnątrz sklepienie wsparte jest na dziesięciu filarach. Prześla sklepień oraz obramowania okienne wykonane są czerwoną cegłą.

II. STAN ZACHOWANIA

Elewacja i cokół w stanie ogólnym dobrym. Wymagają niedużych napraw. Miejscami widoczne są wykwity korozji mikrobiologicznej (w postaci mchów, porostów i glonów). W blendach schodkowego szczytu elewacji wschodniej widoczne są mocne zawilgocenia, wysolenia, a także spękania i duże odspojenia tynku. W trakcie użytkowania świątyni, na blendy nałożona została wtórna zaprawa cementowa, która nie jest paroprzepuszczalna i znacznie przyspieszyła proces degradacji. Należy ją bezwzględnie usunąć. Widoczne są również mocne spękania nad oraz na ostrołukowych ceglanych otworach okiennych dolnych elewacji południowej. Na cokole obiektu widoczne wykwity korozji mikrobiologicznej oraz niewielkie spękania i zawilgocenia. Wynika to również z wtórnego wyfugowania cementem spoi, przyspiesza proces degradacji i negatywnie wpływa na strukturę całego obiektu, ponieważ

woda migruje w głąb budynku. Widoczne są również niewielkie uszkodzenia cegły oraz zmurszałe zaprawy na elewacji. Dach w stanie dobrym, szczelny, kompletny. Okna i drzwi w stanie dobrym bez pęknięć, odspojień, ubytków. Orynnowanie i obróbki blacharskie szczelne.

III. ZAŁOŻENIA I CELE KONSERWATORSKIE

Głównym celem planowanych prac przy elementach elewacji i cokole jest zatrzymanie procesów destrukcyjnych zachodzących w obiekcie oraz przywrócenie pierwotnego wyglądu. Oczekiwanym efektem przeprowadzonych prac będzie przywrócenie zabytkowi właściwości technicznych oraz walorów historycznych, estetycznych i artystycznych. W kwestii prac konserwatorskich przy elewacji zakłada się dezynfekcję, impregnację, usunięcie spękań oraz wtórnych tynków cementowych w blendach oraz wykonanie niezbędnych napraw i zabezpieczeń. Przy cokole zakłada się usunięcie wtórnych cementowych spoin, dezynfekcję, impregnację oraz uzupełnienie spoin. Wszystkie naprawy będą opierały się na tradycyjnych metodach rzemieślniczych, łącząc współczesne rozwiązania inżynierskie tak, aby nie naruszały historycznego obrazu zabytku, a zastosowane materiały będą miały podobne właściwości fizyko – chemiczne do oryginalnej substancji zabytku.

IV. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

4.1.ELEWACJA

1. Przed przystąpieniem do prac należy szczelnie zabezpieczyć drzwi i okna folią lub dyktą.
2. Skucie wtórnych tynków i zapraw cementowych na blendach schodowych szczytów. Prace należy przeprowadzać ręcznie i uważnie ciągle kontrolując proces.
3. Oczyszczenie powierzchni blend powierzchniowych zabrudzeń metoda strumieniowo – ścierną ściernie na sucho wykonując próby na różne rodzaje kruszywa (korund, piasek szklarski, granulaty).
4. Dezynfekcja środkiem biobójczym usuwającym i zabezpieczającym przed powstaniem mikroorganizmów (np.: Remmers BFA lub Caparol Capatox lub inny równoważny), poprzez natrysk.
5. Uzupełnianie niewielkich ubytków spoin na elewacji fugami trasowo -wapiennymi (np.: TrassFuge firmy Optolith lub inną równoważną).
6. Uzupełnienie drobnych ubytków na elewacji kitami na bazie żywicy poliestrowej (dobrej kolorem) z mączką kamienną.

7. Stabilizacja struktury muru poprzez zespolenie pęknięć i odspojeń metodami tradycyjnymi poprzez przemurowanie. Końcowym etapem stabilizowania pęknięć i rozwarstwień jest wypełnienie powstałych szczelin i pustek zaprawami iniekcyjnymi np. zaprawą iniekcyjną trasową - wapienną zaprawą iniekcyjną (np.: Optosan TrassInjekt lub inna równoważną).
8. Otynkowanie powierzchni blend historyczną zaprawą trasowo - wapienną (np.: Optosan RenoPutz firmy Optolith lub równoważną).
9. Hydrofobizacja powierzchni blend oraz ewentualna (jedynie w razie konieczności) hydrofobizacja elewacji preparatem Facade Impregnation, Facade Cream 25 firmy Remmers lub innym równoważnym.

4.2.COKÓŁ

1. Skucie (dłuta) wtórnych fug cementowych, które znajdują się na cokole.
2. Oczyszczanie lica metodą mechaniczną – szczotkami drucianymi, z doczyszczeniem szczotkami ryżowymi. Jeśli dana metoda nie spełni przeznaczenia, to wyłącznie za zgodą nadzoru lub kierownika prac konserwatorskich można spróbować oczyścić cokół metodą suchą, ścierno-strumieniową (tj. gumkowanie).
3. Dezynfekcja środkiem biobójczym usuwającym i zabezpieczającym przed powstaniem mikroorganizmów (np.: Remmers BFA lub Caparol Capatox lub inny równoważny), poprzez natrysk.
4. Elementy kamienne, wymagające uzupełnienia lub wymiany na nowe, odtworzyć techniką kamieniarską, z użyciem materiału kamiennego i zaprawy trasowo – wapiennej (np.: Optosan TrassFuge lub Remmers FM TK M5 lub równoważnej).
5. Uzupełnienia i rekonstrukcja fugi zaprawą trasowo - wapienną (np.: TrassNaturstein Fuge NHL firmy Optolith lub TWM firmy Tubag lub inną równoważną).
6. Ewentualnie hydrofobizacja (w razie konieczności) kamienia poprzez głęboki natrysk dwukrotny preparatem na bazie żywic silikonowych (np.: Tikkurila HydroBlock, Dynasil Imoregnat, Remmers Facade Impregnation lub inny równoważny).

V. UWAGI KOŃCOWE

1. Prace konserwatorskie powinny być prowadzone ze względów technologicznych przy temp. minimalnej powyżej +5 °C.
2. Korzystać tylko ze sprawdzonych i atestowanych materiałów budowlanych i preparatów konserwatorskich. Przedstawione w dokumentacji nazwy materiałów,

urządzeń czy producentów mają charakter wyłącznie poglądowy i mają na celu jedynie określenie parametrów i standardów wykonania przedmiotu niniejszego programu prac konserwatorskich. Autor opracowania nie ogranicza w żaden sposób możliwości wykorzystania innych materiałów czy urządzeń niż wskazane w dokumentacji, równoważnych pod względem technologicznym i jakościowym, po uzyskaniu akceptacji nadzoru konserwatorskiego.

3. Prace dotyczące obiektu należy powierzyć firmie, posiadającej doświadczenie w tego typu pracach na obiektach zabytkowych.

4. Należy zobowiązać przyszłego Wykonawcę do wykonania dokumentacji opisowej i fotograficznej obejmującej przebieg i rezultat konserwacji.

VI. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

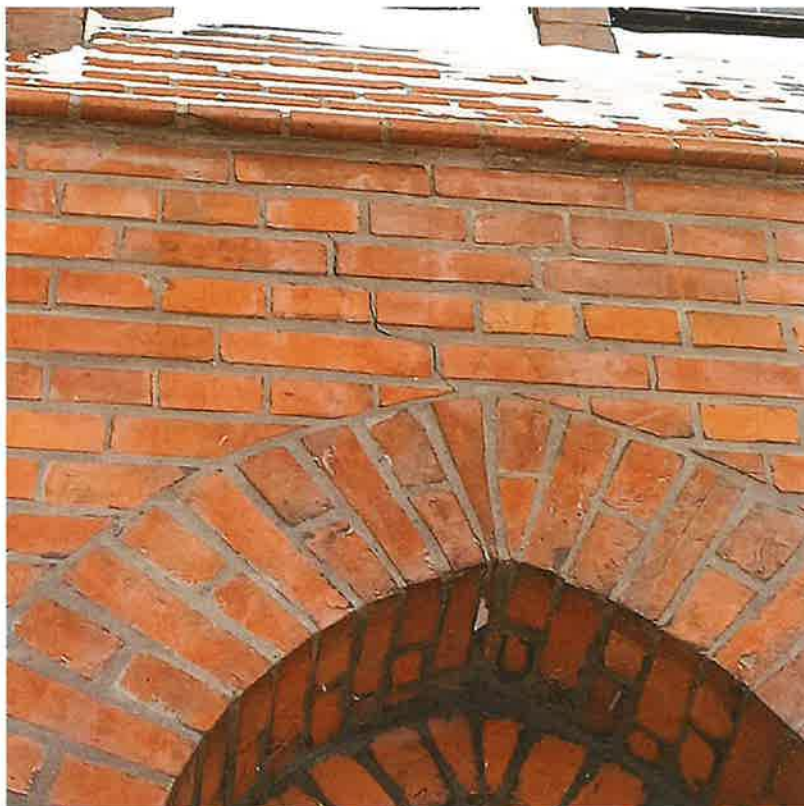
Fot. 1-3. Widok ogólny na bryłę kościoła parafialnego pw. św. Szczepana

Fot.4. Widok na wieżę – stan zachowania dobry

Fot.5. Spękanie nad i na łuku otworu okiennego elewacji południowej

Fot.6 i 7. Spękania na kolejnych łukach otworów okiennych elewacji południowej

Fot. 8 i 9. Zawilgocenia i odspojenia tynku na błdach wschodniego schodkowego szczytu kościoła

Fot.10 i 11. Zawilgocenia, spękania i odspojenia tynku na błdach wschodniego schodkowego szczytu, a także zawilgocenia na ścianie szczytowej

Fot.12. Spękania, zawilgocenia i korozja mikrobiologiczna na cokole kościoła

Fot.13. Zawilgocenia i wykwity korozji mikrobiologicznej na wtórej cementowej fudze cokołu

Fot.14. Mocne zawilgocenia i korozja mikrobiologiczna na wtórnej cementowej fudze cokołu

Fot.15. Spękania cokołu